

TRADICIJSKI IZVORI KNJIŽEVNOGA FOLKLORA MALE SEOSKE ZAJEDNICE (Gdinj na Hvaru)

DAVOR DUKIĆ
Institut za etnologiju i folkloristiku
41000 Zagreb
Zvonimirova 17

UDK 398:886.1/2-8
Izvorni znanstveni rad

Autor analizira suvremeni književno-folklorni repertoar male seoske zajednice (selo Gdinj na otoku Hvaru) obzirom na zastupljenost: a) žanrova izvorno nastalih u usmenoj kulturi, b) pučkih pjesama, c) produkata lokalne književno-folklorne proizvodnje. Kontinuirano bilježenje narodnih pjesama na Hvaru od 19. stoljeća do danas omogućava mu dijakronijski pristup. Proces polaganoga odumiranja usmeno prenošenih balada, započet već u 19. stoljeću, uglavnom je završen. One malobrojne deseteračke balade u suvremenomu repertoaru, u pravilu su se očuvale zahvaljujući sekundarnom širenju preko tiskanih pjesmarica. Pjesme iz pučkih pjesmarica su pokazale daleko veću rezistentnost u posljednjim desetljećima, vjerojatno i zbog konjunktura guslarskoga pjevanja u Gdinju u 50-im i 60-im godinama. Najveću vitalnost pokazuje pjesništvo lokalnoga karaktera, u prvomu redu rugalice u rimovanom desetercu. One nastaju pisanim putem, ali dalje žive u usmenoj komunikaciji. I zdravice u deseteračkim dvostihovima, koje se uglavnom izvode na svadbama, zauzimaju važno mjesto u folklornomu životu Gdinja. Neke od njih, zbog svoje nespretnosti ili duhovitosti, uspijevaju se u formi anegdote očuvati u sjećanju članova komunikacijske zajednice. Sve u svemu, književni folklor ovdje analizirane male seoske zajednice otkriva svoju prislonjenost uz zasade pisane kulture (tiskane i rukopisne pjesmarice, pučki rimovani deseterac).

I. U lipnju 1990. godine započeo sam etnografski raditi na Hvaru. Tom prigodom sam, uz pomoć iskrena ljubitelja narodne umjetnosti, Ive Radovanovića iz Hvara, prikupljao folklornu građu u tri sela središnjega i istočnoga dijela otoka: Zastraišću, Bogomolju i Gdinju. Kako je građa prikupljena u Gdinju najbogatija, što znači da najpotpunije odražava književno-folklorni život na jednom prostoru, uzet ćemo je kao ishodište analize književnoga folklora male seoske zajednice.¹

Pod *književnim folklorom* podrazumijevat ćemo sveukupnost oblika umjetnosti riječi koji se usmenom komunikacijom održavaju u određenoj zajednici, bez obzira radi li se o produktima usmene ili pisane kulture. Naš interes sužit ćemo pritom na pjesničke oblike i to one kod kojih se uvjetno može govoriti o svojevrsnoj dominaciji tekstovne komponente nad glazbenom, što se uočava u pojavi individualnih crta u napjevima koje pojedini pjevač veže uz određeni žanr, primjerice uz deseteračke pripovjedne pjesme ili zdravice u deseteračkim dvostihovima.

Dugi kontinuitet bilježenja narodne pjesme na Hvaru omogućit će nam i određenu dijakronijsku perspektivu. Ako zanemarimo Hektorovićeve, uvijek spominjane i često proučavane zapise, na raspolaganju nam ponajprije stoje rukopisne zbirke koje je u 19. stoljeću prikupila *Matica Hrvatska* kao dio građe za ediciju *Hrvatske narodne pjesme*.² Hvarski književni folklor ostavio je trag i u istraživanjima *Matije Murka* početkom tridesetih godina.³ Krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina fundus folklorne građe s Hvara obogaćuju *Ante Dobronić* i *Josip Andrić*, a od

sredine pa do kraja šezdesetih godina intenzivno prikupljaju suradnici Instituta za narodnu umjetnost (kasnije Zavoda za istraživanje folklor), danas *Instituta za etnologiju i folkloristiku* u Zagrebu. Manji broj književnofolklornih zapisa načinjen je i 1983. u vrijeme snimanja TV-emisije *Usmena književnost danas*.⁴

Književnofolklornu gradnju koju ovdje analiziramo mogli bismo prema kombiniranim kriterijima nastanka, širenja i rasprostranjenosti podijeliti u tri skupine:

1. Oblici izvorno nastali u usmenoj kulturi koji usmenim prenošenjem nastavljaju živjeti u pisanoj kulturi. Ovdje pak njihovo zapisivanje i objavljivanje može izazvati sekundarno širenje i daljnje usmeno prenošenje. Radi se, dakle, o onome što se obično naziva *usmena književnost*, a nas će isključivo zanimati pripovjedna poezija. Njen metrički signal je najčešće asimetrični nerimovani deseterac, rjeđe osmerac.
2. Izvorno pisana i tiskom proširena poezija pučkih pjevača koja se u malim zajednicama često izvodi na sličan način kao i klasična usmena pripovjedna poezija; uz gusle, pjevanjem ili jednostavno recitiranjem. Osim karakteristična stiha - rimovana asimetrična deseterca, ove pjesmotvore, koje obično svodimo pod termin *pučka književnost*, obilježava i zaokupljenost specifičnim temama poput ratnih događaja, tragičnih ljubavi, smrti poznatih osoba i drugih "velikih" događaja.
3. Oblici koji kao plod individualnoga autorstva najčešće nastaju pisanim načinom, a dalje se šire usmeno, ne prelazeći pritom granice komunikacijske zajednice u kojoj su nastali. Ovamo spadaju šaljive, ljubavne, a katkad i kritičko-satirične pjesme čiji se plan sadržaja gradi na konstituentima lokalne zbilje. Metrički oblik - rimovani asimetrični deseterac - preuzet je iz pučke književnosti, štoviše nenazočnost rime doživljava se kao pjesnička nekompetentnost.

II. Koliko svaki od tri navedena tipa književnoga folklor sudjeluje u suvremenom folklornom životu Gdinja, te kolika je njihova zastupljenost u rukopisnim zbirkama hvarske književno-folklorne grade?

II.1. Sasvim je razumljivo da usmenim pjesmama obiluju devetnaestostoljetne zbirke. Matica Hrvatska kao pokretač njihova prikupljanja i sama će isticati načelo izvornosti, odnosno anonimnoga autorstva koje korespondira s idejom naroda kao kolektivnoga stvaraoca, a ova opet opravdava sam naslov edicije (HNP I, str XX). O živoj nazočnosti epskoga pjevanja na dalmatinskim otocima, pa tako i na Hvaru, u tridesetim godinama ovoga stoljeća svjedoči Matija Murko. On ističe dvije međusobno povezane činjenice: žene kao nositeljice epske tradicije u Dalmaciji, te visok stupanj nepismenosti dalmatinskih žena (Murko, 1951, 191).

Tako će i sakupljački rad Olinka Delorka u 60-im godinama, potaknut nesumljivim estetskim vrijednostima klasične usmene deseteračke pripovjedne poezije, biti obilježen svojevrsnom potragom za nepismenim ženama - kazivačicama usmene epike, ili za plodovima njihova rada s makar i obrazovanim potomstvom. I veći broj drugih rukopisnih zbirki nastalih od kraja prošloga rata do kraja 60-ih godina predstavlja pokušaj konzerviranja narodnoga blaga koje nestaje. Rezultat takvih nastojanja je prilično velik udio klasične usmene pripovjedne poezije u

spomenutim zbirkama koji bi mogao svjedočiti o iznimno polaganu odumiranju usmenoga pjesništva na Hvaru, o kojemu su već govorili i devetnaestostoljetni sakupljači (Bervaldi, 1892). Prava je šteta što je Olinko Delorko u svomu radu na Hvaru zaobišao Gdinj.⁵ No, Maja Bošković-Stulli i Jerko Bezić su u približno isto vrijeme zabilježili u njemu, od triju kazivačica, nekoliko usmenih deseteračkih balada za koje se s priličnom sigurnošću može tvrditi da nisu preuzete iz tiskanih pjesmarica (Bošković-Stulli, 1965/66, br. 2-4, 8, 33, 36; Bezić, 1968, br. 168, 169). Sva moja nastojanja da postignem makar približno jednak rezultat ostala su bezuspješna. Istina, u drugomu selu - Zastrazišću dobio sam vijest da pjesme koje tražim zna jedna stara žena, ali u to vrijeme ona je već bila u samrtničkoj postelji. Ovaj podatak mogao bi simbolički potvrditi izumiranje klasičnoga usmenog pjesništva, no ionako dugotrajan proces vjerojatno će još potrajati. Ponajprije zato jer sjećanje na takvu vrstu pjesništva postoji kod svih starijih ispitanika, a u repertoaru mojih najplodnijih kazivača: *Josipa Sibe Viskovića* i *Ive Ćurina*, nalazi se i nekoliko usmenih balada i njihovih fragmenata (Dukić, 1990, br. 18, 19a, 19b, 25, 56, 67). No, one su naučene iz tiskanih pjesmarica i osim u dva slučaja nisu izvedene isključivo u stihovnoj formi, već u kombinaciji s proznim izlaganjem sižea. Ta činjenica, a i svjedočenja samih kazivača, govore o malomu interesu seoske zajednice za klasičnu usmenu poeziju.

II.2. Sasvim različito mjesto zauzima pučka poezija, kako u etnografskomu radu mojih prethodnika, tako i u suvremenomu folklornom životu Gdinja. Ne treba posebno ni isticati da devetnaestostoljetne zbirke, kao rezultat potrage za izvornom narodnom poezijom, šute o nazočnosti pučke pjesme u hvarskomu folkloru, premda je teško povjerovati da npr. pjesma o bici kraj Visa, te pjesma o svetomu Jurju uvrštena u Kačićev zbornik početkom 19. stoljeća, kao i druge pjesme iz spomenutoga zbornika, nisu bile poznate i izvođene u to vrijeme.⁶ O njihovoj nazočnosti u folklornomu životu na Hvaru, tridesetak godina poslije, svjedoči lektira i repertoar dvojice Murkovih kazivača (Murko, 1951, 177-178). Ipak, tek u Dobroničevoj zbirci iz 1949. nalazimo prvu autorsku pripovjednu pjesmu u rimovanu desetercu. Radi se o pjesmi Agate Degirolamo, 43-godišnje domaćice iz Sućurja u kojoj se opisuje autoričin put i boravak u savezničkomu logoru El Shatt u drugomu svjetskom ratu (Dobronić, 1949, br. 38). Njena poetička obilježja: rimovani deseterac, stihovno pripovijedanje *velikog događaja*, otvoreno moraliziranje tj. oštra podjela etičkih vrijednosti prikazanoga svijeta, daje nam pravo da je nazovemo pučkim pjesmotvorenjem.

Rukopisna zbirka Jerka Bezića donosi veći broj zabilježbi pučkih pjesama, ali je pritom interesantno da su gotovo sve transkripcije pjesama snimljenih u Gdinju (Bezić, 1968, br. 132, 135-137, 139, 142-145, 157, 165, 166, 188, 189, 202, 204). Stoga bismo se mogli zapitati: nosi li velik udio pučke pjesme u folklornomu životu Gdinja određenu dozu lokalne osobitosti? Argument za potvrđan odgovor mogao bi se potražiti u tradiciji guslarskoga pjevanja u Gdinju. Prema ne uvijek pouzdanim, a katkada i kontradiktornim izjavama mještana, može se s određenom dozom sigurnosti zaključiti da je početkom stoljeća u Gdinju živio jedan guslar - imenom Ante Jurasović, za kojega se jednoglasno tvrdi da je bio prvi gdinjski guslar.

Govori se da je nakon njegove smrti nastupio period u kojemu je guslanje zamrlo. Sličnu vijest dobivamo 1949. i od Antuna Dobronića: "*Jedan takav guslar na otoku Hvaru postojao je pred pol stoljeća u Gdinju, i od onda gusle na otoku Hvaru više ne postoje*". (Dobronić, 1949).

Međutim, 50-ih i 60-ih godina nastupa ponovni procvat guslarskoga umijeća u kojemu se svojom vještinom izdvaja nekoliko guslara. Repertoar trojice od njih (Ivan Hajduk, Stjepan Visković, Josip Sibe Visković) snimio je Jerko Bezić 1969. godine. Dvadeset i dvije godine poslije bio sam u prilici zabilježiti izvedbe posljednjega gdinjskog guslara - Sibe Viskovića. Usporedbom vlastitih bilješki s onima iz 1968. primjetio sam da je Viskovićev repertoar uglavnom ostao isti: pučke pjesme o prvomu svjetskom ratu, o smrtima poznatih osoba (Aleksandar Karadorđević, Ante Trumbić, John Kennedy, Josip Broz), o bitkama kraj Visa i Korčule, o tragičnoj ljubavnoj zgodi u Vrboskoj na Hvaru 30-ih godina ovoga stoljeća (Dukić, 1990, 39-41, 47, 53, 64, 66, 68). Ova posljednja pjesma, širena rukopisnim prijepisima, još je uvijek najveći pučko-književni hit; spominjali su mi je u svakoj kući, većina ispitanika zna barem poneki stih, priču znaju svi, a i sam Sibe Visković izveo mi ju je dva puta u dva dana. Osim te i prije spominjanih pjesama, Kačićeve o bici kraj Korčule (Kačić, 1988, 486-490), pjesme Frana Radmana o sv. Jurju (Kačić, 1876, 764-772) i pjesme Save Matova Martinovića Crnogorca o bici kraj Visa (NP, 1907, 304-307), u usmenomu izvođenju i u svijesti članova komunikacijske zajednice očuvali su se i ovi pučki pjesmotvori: dvije Kačićeve pjesme s početnim stihovima "*Gorko cvili sužanj Vladimire*" (Kačić, 1988, 180-185) i "*Sanak snila Vojsava kraljica*" (Kačić, 1988, 280-286), te duža pjesma pučkoga pjesnika Dinka Bekavca *Ljubav i smrt Mladina i Rosande* (Trgovačka tiskara Split, 1935).

Za razliku od netom spomenutih, dobar dio pučkih pjesama zadovoljava interes komunikacijske zajednice tek u relativno kratku vremenskom odsječku. To primjerice vrijedi za pučke pjesme o drugomu svjetskom ratu iz repertoara Ive Ćurina koje uglavnom potječu iz zbirke Nikole Sikirice i Stanka Škare, i za koje kazivač tvrdi da ih u posljednjih tridesetak godina nije javno izvodio (Dukić, 1990, br. 14, 15, 33). U njegovu repertoaru naišli smo i na zanimljivu pojavu dopisivanja pučke pjesme, u ovom slučaju pjesme Nikole Sikirice o prvim dalmatinskim ustanicama (Dukić, 1990, br. 5). Taj postupak je karakterističan za pučko pjesništvo i njemu pripadajuće shvaćanje autorstva i tekstualne cjelovitosti.⁷

Uopće se može zaključiti da većina pučkih pjesama koje sam zabilježio u Gdinju oslikava u većoj mjeri folklorni život posljednjih desetljeća nego ovaj suvremeni. Zamiranje pučke pjesme teklo je paralelno sa zamiranjem guslarskoga umijeća. Osamdesetpetogodišnji Sibe Visković, posljednji gdinjski guslar, živi već godinama u Splitu, a kada i boravi u rodnomu mjestu rijetko pjeva širemu krugu slušatelja.

II.3. Recimo konačno nešto i o autorskim pjesmama koje na podlozi poetike pučkoga pjesništva nastaju u malim komunikacijskim zajednicama. U pismu prošlostoljetnoga sakupljača Luke Bervaldija-Lucića upućenu Matici Hrvatskoj stoji: "*Naša mladost malo pjeva dan današnji stare pjesme, rade stvara prigodnice*

ljubavnog i porugljivog smisla, koje opet buduć slabe, izumiru kroz koji mjesec i utonu u zaborav" (Bervaldi, 1892).

Ipak, zaslugom netom spomenutoga sakupljača sačuvali su se do naših dana najstariji zapisi hvarskih *prigodnica porugljivog smisla*, odnosno lokalnih rugalica u rimovanomu desetercu (Bervaldi M123, Rugalice br. 1, 3, 4, 11, 13, 14). Istina, i u drugim devetnaestostoljetnim rukopisnim zbirkaama s Hvara može se naići na pokoju autorsku, uglavnom ljubavnu rimovanu deseteračku pjesmu, te na pjesme spjevane u duhu staroga dubrovačkog i dalmatinskog pjesništva (Ljubić, 1845-1847, br. 74-84; Bervaldi, M123, Lyrične br. 44; Novak, 1885, br. 5, 6; Tadić, br. 2-5, 9, 16). U poslijeratnim zbirkaama nalazimo manji broj lokalnih pjesmotvora kod Antuna Dobronića i Jerka Bezića, ali ovom prigodom, kao i u slučaju izvorno tiskanih pučkih pjesama, gotovo sve zabilješke potječu iz Gdinja (Dobronić, 1949, br. 83, 98, 123; Bezić, 1968, br. 149, 187). Ne treba nas onda začuditi da, ne računajući zdravice, više od četvrtine stihovne književno-folklorne građe prikupljene u Gdinju 1990. godine, otpada na pjesnička ostvarenja samih Gdinjana. Osim kolektivu poznata individualnoga autorstva, sve ih objedinjuje isti metrički oblik - rimovani deseterac, no među njima se mogu utvrditi određene žanrovske razlike. Nekoliko ih pripada krugu satiričkih pjesama uperenih protiv lokalnih vlasti i mjesnoga svećenika. Pjesma posvećena ovom posljednjemu starija je, vezana uz politička previranja u doba prvoga svjetskog rata, a zahvaljujući pamćenju Sibe Viskovića ostala je očuvana do naših dana (Bošković-Stulli, 1966, br. 11; Dukić, 1990, br. 70), dok su ostale uglavnom novije i sve iz pera Ive Ćurina (Dukić, 1990, br. 1, 2, 4). Od ljubavnih pjesama očuvalo se samo sjećanje na početne stihove jedne pjesme koju je spjevao jedan poodavno preminuli stihotvorac (Dukić, 1990, br. 9). Lokalne rugalice pokazuju najveću žilavost. Zabilježeno je 7, što cjelovitih, što fragmentarnih zabilješki, od kojih se dvije nalaze i u zbirci Jerka Bezića, što pokazuje da su preživjele nekoliko desetljeća (Bezić, br. 187; Dukić, br. 6, 7, 13, 36, 38, 44, 61). Jedan od kazivača - Franko Trbuhović - i danas ih sastavlja, ali ih ne uči napamet nego čita zainteresiranoj, a to u pravilu znači rugalicom označenoj publici. Sam kaže da je napisao barem 10 rugalica, no uspjeli smo spasiti samo dvije.

Lokalne rugalice uvijek nastaju u pisanoj formi, no kada se original zagubi, one, odnosno njihovi fragmenti, i dalje žive u spontanoj usmenoj izvedbi (Dukić, 1990, br. 7). One također spadaju u folklornu osobitost Gdinja. Kazivanja otkrivaju imena čak petorice vrsnih sastavljača (Ivo Benzinović, Juraj Bonković, Ivan Visković Zane, Franko Trbuhović i Ivo Ćurin) koji su ponekad surađivali, odnosno zajednički kreirali svoje pjesmotvore. Parafrazirajući govor o visokoj literaturi mogli bismo govoriti o svojevrsnoj gdinjskoj rugalističkoj školi. Bilo bi čak moguće govoriti o njenu povijesnomu razvoju, pa i o specifičnim poetskim obilježjima njenih ostvarenja.⁸ No, usmena kazivanja su nepouzdana, stariji zapisi malobrojni, a znanstvene literature o ovom žanru, koliko mi je poznato, uopće nema.

II.3.1. Osvrnimo se sad na još jednu gdinjsku folklornu zanimljivost. Mada se zdravice u rimovanim deseteračkim dvostihovima izvode na svadbama i u drugim mjestima na Hvaru, Gdinjani im pridaju posebnu važnost. Gotovo polovica zdravica

iz poslijeratnih zbirki hvarske folklorno-književne građe zapisana je u Gdinju (Dobronić, 1949, br. 73, 81, 82; Bezić, 1968, br. 130, 152, 153; Dukić, 1990, br. 10, 42, 51). Običaj *nazdravijanja* i danas je živ, a u njemu sudjeluju mnogi članovi zajednice, pa i oni koji nemaju status nadarena pjevača. Stroga formulna struktura ovoga maloga oblika i njegova prigodna funkcija, koja ovdje u pravilu znači i jednokratno izvođenje, mogla bi navesti na zaključak da zdravica živi samo u trenutku izvedbe i da izvan toga konteksta nema etnografsku važnost. Međutim, zajednica ipak pamti najuspjelije zdravice, a one posebno neuspjele ili na bilo koji način nespretne, postaju okosnica često prepričavanih anegdota.⁹ U formalnim okvirima zdravice katkad se odigravaju pravi šaljivi dijalozi. Tako je primjerice jedan uzvanik odgovorio ženi koja mu je nazdravila nazvavši ga pogrešnim imenom:

Šta mi pjevaš kad mi ne znaš ime

To izgleda kokošinje vime (Dukić, 1990, br. 62).

Vidimo, dakle, da i ovaj mali oblik koji kao formalni nukleus pučkoga pjesništva nastaje, a ponekad i dalje živi u spontanij usmenoj izvedbi, također zaslužuje pažnju proučavatelja književnoga folklora.

III. Na koncu možemo zaključiti da suvremeni književni folklor, ovdje analizirane seoske zajednice, otkriva jedva izraženu nazočnost oblika verbalne umjetnosti nastalih izvorno u usmenoj kulturi. Čak i za one preostale, s velikom se sigurnošću može tvrditi da su preživjeli uglavnom zahvaljujući sekundarnomu širenju preko tiskanih zbirki. Korpus pučkih pjesmotvora pokazuje veću rezistentnost, u ovom slučaju i zahvaljujući relativno nedavnoj konjunkturi guslarskoga pjevanja. Upravo suprotno prije citiranu iskazu jednoga devetnaestostoljetnog etnografa, najveću vitalnost pokazuje pjesništvo lokalnoga obilježja. Ono, često se koristeći u svomu nastanku osnovnim oruđem pisane kulture i oslanjajući se na neka njena poetička obilježja, uglavnom živi u neposrednoj usmenoj komunikaciji vlastite sredine. Razumljivo je da se upravo na ovoj ravni najlakše uočavaju određene lokalne književno-folklorne osobitosti. U cjelini uzevši, književni folklor male seoske zajednice ili komuniciranje oblicima verbalne umjetnosti u maloj zajednici, otkriva svoju prislonjenost uz zasade pisane kulture.

BILJEŠKE

1. Gdinj je relativno maleno selo (oko 160 žitelja) razasuta tipa, koje pokriva sedam zaselaka (v. R. Radovanović, 1978, 22). Ta činjenica nije nas navela na pomisao da usitnimo našu analizu jer iskustva s terena ipak govore u prilog stavu o jedinstvenoj književno-folklornoj zajednici.

2. Matica je u 19. stoljeću prikupila rukopisne zbirke narodnih pjesama s Hvara od ovih sakupljača: Šime Ljubić, Petar Ružević, Ivan Novak, Rinaldo Nališ, Anibal Ivančić, Miho Andelinović i Luka Bervaldi-Lucić (1892). Druga rukopisna zbirka Luke Bervaldija pronađena je poslije u Naučnoj biblioteci

u Splitu pod oznakom M. 123. Rukopisna zbirka Juraja Tadića nije navedena u Matičinu popisu iz 1896. (HNP I 1896, XII-XIX), što se uzima kao pokazatelj da je vjerojatno nastala nakon te godine. U našoj analizi svih devet zbirki držimo cjelovitim korpusom hvarske devetnaestostoljetne književno-folklorne građe.

3. Murko je na Hvaru boravio u rujnu 1939. O tome v.: Murko, 1951, 29, 50, 177-178, 197-198. Presnimke Murkovih tonskih zapisa s Hvara posjeduje Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, no njihova kvaliteta je vrlo slaba (kolut 229).

4. Potpuniji prikaz prikupljanja književno-folklorne građe na Hvaru v.: Delorko, 1976, V-VII

5. Gdinj nije zastupljen ni u devetnaestostoljetnim zbirkama. Zapise gdinjskoga književno-folklorloga repertoara nalazimo kod ovih sakupljača: Antun Dobronić (1949), Maja Bošković-Stulli, Jerko Bezić i Davor Dukić.

6. U rukopisnoj zbirci Rinalda Nališa pod red. br. 58 nalazi se pjesma od 24 rimovana deseterca s naslovom "Stiska Carigrada". Radi se o varijanti daleko duže pjesme (348 stihova) Andrije Kačića-Miošića s početnimstihovima "Knjigu piše care Konstantine / Carigrada nesrične godine" (Kačić, 1988, 432-442). Svega dva stiha (10. i 11.) u verziji Nališeva kazivača Jere Radovančića iz Bogomolja na nalaze svoj pandan u Kačićevoj pjesmi. To je ujedno i jedini odjek pučke deseteračke pjesme na koji smo naišli prelistavajući devetnaestostoljetne rukopisne zbirke s Hvara.

7. O jednom skorašnjem sličnom primjeru vidi prikaz knjige "Kosovski ep" (Dečje novine, Gornji Milanovac, 1989) kojeg je napisala Divna Zečević (Narodna umjetnost 27, Zagreb, 1990, 296-297).

8. U nekoliko gdinjskih rugalica zapisanih 1990. nalazimo velike tematsko-sižejne podudarnosti: smrt životinje (krava, magarac, mazga tj. "ugota") - dijeljenje strvine među članovima zajednice (porodica, zaselak). Eventualnu vezu tih motiva s koledanjem i tekstovima pučkih kalendara trebalo bi tek ispitati.

9. Kazivač Vice Visković se pohvalio svojom zdravicom u kojoj je jednom prigodom smjestio šest uzvanika na svadbi: Zdravi bili Tanja, doktor i Leana

Š njiman meštar, žena i Mirjana (Dukić, 1990, br. 62). S druge strane, u Zastrazišću se prepričava anegdota o zdravici u kojoj je jedan, ovom žanru nevičan uzvanik zapjevao:

U Stinivi procvale jelandre

Napi mi se rodice Lucija (Dukić, 1990, br. 74). Činjenica da je u zdravici izostala rima, očuvala ju je u sjećanju mještana kroz više od tri desetljeća.

BIBLIOGRAFIJA

a) Rukopisne zbirke:

Ljubić, Šime. Narodne pjesme s otoka Hvara. MH 161 (rkp. IEF 124), 1845-1847

Ružević, Petar. Narodne pjesme sa otoka Hvara. MH 18 (rkp. IEF 25), 1878-1881

Nališ, Rinaldo. Hrvatske narodne pjesme. Sakupljene u Sućurju i Bogomolju na Hvaru. MH 12 (rkp. IEF 61), 1885

Novak, Ivan. Narodne pjesme iz Vrbanje na otoku Hvaru (29 pjesama). MH 52 (rkp. IEF 62), 1885

Ivančić, Anibal. Narodne pjesme sa otoka Hvara, MH 5 (rkp. IEF 127), 1886

- Andelinović, Miho, 110 pjesama sa otoka Hvara (iz Sućurja), MH 1 (rkp. IEF 65), 1889
 Bervaldi-Lucić, Luka, Hrvatske narodne pjesme sa otoka Hvara, MH 49 (rkp. IEF 17), 1892
 *** Sbirka hrvatskih narodnih pjesama pjevanih po hvarskom otoku, Naučna biblioteka-Split, M. 123 (rkp. IEF 1004), vjerojatno 1880-1890
 Tadić, Juraj, 28 pjesama iz Starigrada, MH 116 (rkp. IEF 71), vjerojatno iza 1896
 Dobronić, Antun, Narodne popijevke sa otoka Hvara, rkp. IEF N 58, 1949
 Bezić, Jerko, Muzički folklor otoka Hvara, rkp. IEF 837, 1965 i 1968
 Bošković-Stulli, Maja, Narodne pripovjetke, predaje i pjesme s otoka Hvara, rkp. IEF 884, 1965 i 1966
 Delorko, Olinko, Narodne pjesme iz Sinja i okolice, te s jednog dijela otoka Hvara, rkp. IEF 728, 1965
 *** Narodne pjesme s jednog dijela otoka Hvara, rkp. IEF 750, 1966
 *** Nekoliko naknadnih zapisa s otoka Hvara, rkp. IEF 916, 1969
 Lozica, Ivan; Marks, Ijljana; Perić-Polonijo, Tanja, Građa korištena za TV emisije "Usmena književnost danas", rkp. IEF 1123, 1983
 Dukić Davor, Književni folklor otoka Hvara, rkp. IEF 1358, 1990

b) Tiskane zbirke:

- Kačić-Miošić, Andrija, Razgovor ugodni naroda slovinskoga, Zagreb, 1876
 *** Razgovor ugodni naroda slovinskoga, Liber, Zagreb, 1988
 HNP I, Hrvatske narodne pjesme I. Odio prvi, Junačke pjesme I. Uredili Ivan Broz i Stjepan Bosanac, MH, Zagreb, 1896
 NP, Narodna pjesmarica, Matica Dalmatinska, Zadar, 1907
 Vodnik, Branko, Narodne pjesme srpskohrvatske. I dio, Junačke pjesme, XI nepromijenjeno izdanje, Zagreb, 1938
 Sikirica, Nikola, Ratne pjesme, Split, 1945

c) Literatura:

- Delorko, Olinko, Narodne pjesme otoka Hvara, Čakavski sabor, Split, 1976
 Murko, Matija, Tragom srpsko-hrvatske narodne epike, JAZU, Zagreb, 1951
 Ong, J. Walter, Oralitat und Literalitat: die Technologisierung des Wortes, Westdeutscher Verlag, Opladen (naslov izvornika : Orality and Literacy. The Technologizing of the Word, Methuen & Co. Ltd, London), 1987
 Radovanović, Robert, Gdinj - II dio (Građa za obradu), Hvar, 1972

TRADITIONAL SOURCES OF LITERARY FOLKLORE IN A SMALL RURAL COMMUNITY (the village of Gdinj on the island of Hvar)

Summary

The author analyses the contemporary literary-folklore repertoire of a small rural community (the village of Gdinj on the island of Hvar) with regard to the presence of: a) genres springing from oral culture, b) popular poems, c) results of the local literary-folklore production. Continued recording of folk poems on the island of Hvar from the 19th century till nowadays gives him an opportunity for a diachronic approach. The process of a gradual decline of orally transmitted decasyllabic ballads, which began as early as in the 19th century, has mostly been finished. Only few of those ballads are preserved thanks to a secondary circulation through printed poem-books. Poems from popular poem-books have proved greater resistance in recent decades, probably because of the reappearance and revived prosperity of singing to the accompaniment of the "gusle" in Gdinj in 1950s and 1960s. The poetry of a local character, primarily mockery rhymes in the rhymed decasyllable, shows the greatest vitality. Prototypes of those mockery rhymes appear in a written form, but can later on be found in the oral communication. Pledges in decasyllabic couplets, which are performed mostly at weddings, also have an important place in the folklore life of Gdinj. Some of them are, because of their awkwardness or witticism, preserved in a form of an anecdote. All in all, literary folklore of the small rural community analysed in this text discovers its relation with the written culture (printed and manuscript poem-books, popular rhymed decasyllable).